

# > «Καπετάν Μιχάλης» του Νίκου Καζαντζάκη από το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Κρήτης Με αισθητική περασμένων δεκαετιών

ΤΗΣ ΝΟΝΑΣ ΜΟΛΕΣΚΗ

**Σ**ΙΓΟΥΡΑ ο τόνος στο βιβλίο αυτό ξεπερνάει την αλήθεια, και ξεπερνώντας την κατορθώνει να διατυπώσει πιστότερα την "ουσία" γιατί δεν είναι έργο "ρεαλιστικό", που να περιγράφει με φυσιολογική ακρίβεια και με ανθρώπινο μέτρο τα λόγια και τις πράξεις των ηρώων. Ο Καπετάν Μιχάλης είναι έργο "επικό" κι επομένως έτσι, υπερφυσικά, έπρεπε να διαγραφούν οι χαρακτήρες. Το υπερφυσικό είναι το φυσικό μέτρο του έπους....»

Αυτό το απόσπασμα από μια επιστολή του Νίκου Καζαντζάκη του 1954 δημοσιεύεται στο πρόγραμμα της παράστασης του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Κρήτης «Καπετάν Μιχάλης». Το βαθύ του νόημα θα μπορούσε να παίξει αποτρεπτικό ρόλο για όσους είχαν την πρόθεση να διασκεύαζαν το μυθιστόρημα για το θέατρο και να παρουσιάσουν τους ήρωές του στη σκηνή. Αποσπώντας τα πρόσωπα και τις γραμμές του μύθου που αποδίδουν επιγραμματικά τις μεταξύ τους σχέσεις από το επικό πανόραμα του έργου του Καζαντζάκη και μεταφέροντάς τους στη σκηνή, οι δημιουργοί της θεατρικής εκδοχής του έργου αναγκαστικά περιορίζονται στα ανθρώπινα μέτρα. Οι πραγματικές φιγούρες των ηθοποιών που ενσαρκώνουν τους επικούς υπεράνθρωπους, η φυσική φωνή και η κίνησή τους αδυνατούν να αντικαταστήσουν την «υπερφυσική ύλη» του καζαντζακικού λόγου από την οποία είναι φτιαγμένοι οι Κρήτες.

Κι αν το αντεπιχείρημα για τα πιο πάνω είναι ότι το θέατρο ποτέ δεν διέθετε άλλο υλικό από τα ανθρώπινο σώμα, κίνηση και φωνή, θα συμφωνήσω τονίζοντας τη λέξη «θέατρο». Ο Καζαντζάκης έδωσε στον «Καπετάν Μιχάλη» άλλα μεγέθη, άλλη αισθητική, άλλο ύφος, αταίριαστα στη γυμνή αλήθεια της σκηνής.

Ο σκηνοθέτης της παράστασης του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Κρήτης, Γιάννης Βόγλης, έπρεπε να ξέρει καλύτερα για το αξιόπεραστο της δυσκολίας που παρουσιάζει η μεταφορά του «Καπετάν Μιχάλη» στη σκηνή. Αυτή η προσπάθεια είναι η τρίτη. Τη δεύτερη τη θυμάμαι, ήταν στο Θέατρο Σκάλα.

Δυστυχώς και στις δύο περιπτώσεις ο μοναδικός τρόπος που είχε βρεθεί για να καλυφθεί η απόσταση μεταξύ του φυσικού και του υπερφυσικού, του ανθρώπινου και του υπερανθρώπινου, του θεατρικά συμβατού και του επικού ήταν ο στόμφορ στην υποκριτική μανιέρα. Το αγέρωχο μετατρέπονταν σε άκαμπτο, το στωικό, σε ανέκφραστο.

Δε γνωρίζω αν κάποια άλλη ομάδα δημιουργών θα μπορούσε να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ των δύο λογοτεχνικών ειδών, θα μπορούσε να προτείνει θεατρικά ανάλογα που να χωρούσαν τα επικά

*Δε γνωρίζω αν κάποια άλλη ομάδα δημιουργών θα μπορούσε να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ των δύο λογοτεχνικών ειδών, θα μπορούσε να προτείνει θεατρικά ανάλογα που να χωρούσαν τα επικά μεγέθη του πρωτότυπου, θα μπορούσε να βρει αισθητική γλώσσα στην οποία θα αποδιδόταν η συνειδητή υπέρβαση του μέτρου και της αλήθειας από τον Καζαντζάκη.*

μεγέθη του πρωτότυπου, θα μπορούσε να βρει αισθητική γλώσσα στην οποία θα αποδιδόταν η συνειδητή υπέρβαση του μέτρου και της αλήθειας από τον Καζαντζάκη.

Η παράσταση από την Κρήτη χαρακτηριζόταν από μια αισθητική περασμένων δεκαετιών. Το μετωπικό στήσιμο των σκηνών από το σκηνοθέτη Γιάννη Βόγλη, η απουσία δραματικού βάθους και προοπτικής στα γρήγορα εναλλασσόμενα επεισόδια της διασκευής του Κωστή Κολώτα, η πομπώδης υποκριτική, παρέπεμπαν περισσότερο στις ηρωικές ταινίες του ασπρόμαυρου ελληνικού κινηματογράφου. Δεν αναφέρομαι σε χωριστές ερμηνείες, επειδή ο πιο πάνω γενικός χαρακτήρισμός τις καλύπτει.

Η μουσική του Βασίλη Σκουλά και του Λουδοβίκου των Ανωγείων σε ζωντανή σκηνική απόδοση φάνταζε ως επιπρόσθετο και όχι οργανικό στοιχείο της παραγωγής. Τα σκηνικά της Βάλιας Μαργαρίτης περιορίζονταν σε ρόλο φόντου.

Οι κορυφώσεις της παράστασης κατέληγαν σε συνθήματα που απευθύνονταν στο κοινό με μη θεατρική αμεσότητα.

**Θεατρική διασκευή:** Κωστής Κολώτας  
**Σκηνοθεσία:** Γιάννης Βόγλης  
**Σκηνικά-επιμέλεια κοστούμιών:** Βάλια Μαργαρίτη  
**Μουσική:** Βασίλης Σκουλάς και Λουδοβίκος των Ανωγείων  
**Παίζουν:** Νίκος Βερέλης, Γιώργος Κροντήρης, Δημήτρης Καραμπέτης, Τάσος Σωτηράκης, Γιάννης Καλατζόπουλος, Νίκος Τουρνάκης, Νίκος Βασιλάκης, Λευτέρης Μποτωνάκης, Νίκος Δαδινόπουλος, Μαριάννα Πολυχρονίδη, Χριστίνα Μάντεση, Νεκταρία Γιαννουδάκη, Ισίδωρος Σταμούλης, Νίκος Σκουλάς, Γιάννης Βόγλης, Γιάννης Σαφαρίκας.  
**Μουσικοί:** Νίκος Τουρνάκης, Ανδρέας Αρβανίτης.